

Héraðsskjala- og listaverkasafn Svarfdæla

Leiðarljós

Héraðsskjalasafn Svarfdæla varðveitir hluta af menningu þeirra sem búa í byggðarlaginu. Þar er arfur fyrri kynslóða geymdur og fær þá meðferð sem við á.

Hlutverk

Héraðsskjalasafnið annast söfnun, innheimtu og varðveislu skjala frá afhendingarskyldum aðilum, þ.e. embættum, stofnunum og félögum í Dalvíkurbyggð skv. lögum um opinber skjalasöfn frá 2014. Jafnframt fer fram söfnun skjala einstaklinga og félagasamtaka auk ljósmynda, hljóð- og myndrita, sem varða sögu sveitarfélagsins eða íbúa þess á einhvern hátt. Eitt af hlutverkum Héraðsskjalasafns Svarfdæla er að hafa umsjón með og stýra lögbundnu eftirliti með skjalavörslu og skjalahaldi stjórnsýslu og stjórnvalda. Héraðsskjalasafn ber ábyrgð á því að aðgengi að safnkostinum með viðhlítandi takmörkunum vegna trúnaðar og persónuverndar sé ætíð tryggt. Megin verkefni safnsins er þó fyrst og fremst að annast söfnun á rituðum bókum, skjölum, ljósmyndum og öðrum sögulegum heimildum sem varpa ljósi á sögu og menningu Dalvíkurbyggðar (úr reglugerð fyrir Héraðsskjalasafn Svarfdæla í Dalvíkurbyggð).

Helstu verkefni og innra starf

Á safninu eru þrjú fastráðnir starfsmenn í samtals einu heilu stöðugildi. Sigurlaug Stefánsdóttir lét af störfum á árinu en hún hafði verið í 25% hlutfalli við ljósmyndaskráningu. Á árinu bættist síðan við 15% aukahlutfall sem ekki var nýtt fyrr en í septembermánuði á þessu ári. Stöðugildi verða því 1,15 við lok árs og á því næsta.

Helstu verkefni héraðsskjalasafnsins eru:

- Að taka á móti afhendingum, skrá þær í forritið Filemaker og veita viðeigandi varðveislu.
- Skráning ljósmynda í forritið Fotostation.
- Skönnun og miðlun ljósmynda.
- Svára fyrirspurnum í gegnum tölvupóst og símtöl.
- Halda skrá yfir gesti og fyrirspurnir þar sem allar upplýsingar eru skráðar.
- Þjónusta viðskiptavini hvort heldur sem er við almenna upplýsingaleit eða efni úr safnkosti.
- Halda fasta opnunartíma og bjóða upp á aðstoð og aðstöðu á lesstofu.
- Móttaka hópa, leiðsögn og fræðsla.
- Umsjón með ljósmyndahópi sem hittist vikulega á Héraðsskjalasafninu.
- Forstöðumaður hefur sótt námskeið og ráðstefnur í tengslum við starfið en margir fastir liðir hafa verið felldir niður á árinu eða færðir vegna kórónuveirufaraldursins.

Helstu verkefni yfirstandandi árs (2020)

- Markviss skráning, skönnun og frágangur á miklu magni ljósmynda sem safninu hefur borist.

- Allsherjar yfirhalning á skipu- og verklagi á safninu.
- Sérstakur ljósmyndahópur hefur verið starfræktur á safninu í nokkur ár en hér ræðir um félagsskap sem hittist vikulega ásamt héraðsskjalaverði og fer yfir ómerktar og/eða óþekktar ljósmyndir. Hópurinn þurfti að hætta fyrr en áætlað var á þessu ári vegna kórónuverirufaraldursins og ekki er áætlað að starfið hefjist aftur fyrr en í fyrsta lagi á nýju ári. Undir eðlilegum kringumstæðum starfar hópurinn frá janúar til maí og svo aftur frá september til desember.
- Fjölmarginir gestir hafa lagt leið sína á safnið, ýmist til að nýta sér lesaðstöðu, sækja í safnkost eða leggja inn afhendingar.
- Keyptur var nýr búnaður fyrir starfsemina, s.s pappírstævari, hljómflutningsgræjur fyrir gesti til að hlusta á hljóðupptökur á safninu og heyrnartól.
- Ný heimasíða var gerð á samfélagsmiðlinum Facebook. Síðan var útbúin til að kynna safnið og gera það aðgengilegra íbúum sveitarfélagsins. Þar hafa komið inn ýmsar merkilegar ljósmyndir sem sýna þróun, breytingar og sögu byggðarlagsins. Myndirnar hafa vakið mikla lukku hjá fylgjendum síðunnar. Heimasíðan hefur einnig verið notuð til að auglýsa lesaðstöðu safnsins fyrir námsmenn, fræðimenn, grúskara og alla sem gætu nýtt sér aðstöðuna til vinnu eða afþreyingar.
- Farið var í undirbúningsvinnu fyrir væntanlegt átaksverkefni í skjalahaldi stofnanna sveitarfélagsins. Útbúin var rafræn könnun fyrir stjórnendur stofnanna Dalvíkurbyggðar til að kanna stöðu skjalamála í hverri stofnun fyrir sig. Könnunin er mikilvægur liður í því að starfsmenn héraðsskjalasafnsins geti áttað sig á stöðu skjalamála í sveitarfélaginu og gert áætlanir út frá því. Stefnt er að því að bjóða öllum þeim sem koma að skjalamálum afhendingaskyldra aðilla að þiggja fræðslu frá sérfræðingi Þjóðskjalasafns Íslands eða starfsmanna héraðsskjalasafns Svarfdæla.
- Vinna við heimasíðugerð hefst í haust og stefnt er að því að gera ljósmyndir og skjöl að einhverju leyti aðgengileg í gegnum þá síðu.
- Í lok árs kemur út lítið kver í samstarfi við Byggðasafnið Hvol. Efni kversins snýr að mjólkurflutningum í Svarfaðardal en Sólveig Brynja Grétarsdóttir sér um að taka saman efnið. Allar ljósmyndir sem birtast í kverinu koma frá héraðsskjalasafninu. Í kjölfarið af útgáfu kversins verður stofnuð sérstök undirsíða á heimasíðu safnsins þar sem tekið verður saman ítarefni tengt málefninu.

Meginverkefni næsta árs (2021)

- Fara yfir og leggja drög að skjalavistunaráætlunum fyrir opinberar stofnanir þar sem við á.
- Heimasíða safnsins er enn í sömu mynd og áður þar sem síðan inniheldur ekkert opið efni. Stefnt er á að setja þetta verkefni í forgang.
- Halda áfram að vinna að lausnum að langtímavarðveislu fyrir hljóðsafnið sem er partur af safnkosti Héraðsskjalasafnsins.
- Halda áfram með að virkja safnið á samfélagsmiðlum.
- Útbúa og hafa aðfangaskrá aðgengilega á heimasíðunni svo allir geti skoðað yfirlit yfir safnkostinn með einföldum og aðgengilegum hætti.

- Hrinda af stað verkefninu „Heimild mánaðarins“. Drög að verkefninu hafa nú þegar verið lögð og stefnt er að því að birta umfjöllunina á heimasíðu og facebooksíðu safnsins auk þess sem hugsanlegt samstarf hefur verið rætt við ritstjóra Norðurslóðar.
- Vinna áfram að því að endurvekja vísnavefinn Harald og fá áhugafólk með í starfið.
- Hvetja kennara skólastofnanna til að nýta sér safnið í auknum mæli og bjóða upp á spennandi hugmyndir um hvernig tengja megi fjölbreytt kennslustarf við safnkostinn.
- Gera listaverkasafnið aðgengilegra.
- Gera lesrými fyrir almenning aðgengilegra og auglýsa það sem hentugan kost fyrir skólafólk að nýta sér til lærdóms.

Greinagerð um breytingar og nýmæli

- Enn sem komið er eru allar ljósmyndir skráðar í gagnagrunn sem aðeins er aðgengilegur starfsmönnum safnsins. Við teljum mikilvægt að opna aðgengi að skráðum ljósmyndum svo almennir safngestir hafi kost á því að skoða það sem til er. Forstöðumaður leggur til að skoða möguleika á því að færa skráðar ljósmyndir í gagnagrunninn Sarp þar sem hann gæti einnig nýst sem skráningargrunnur fyrir Listaverkasafn Dalvíkurbyggðar.
- Heimasíða safnsins hefur verið með öllu óvirk fram að þessu og er mjög líklegt að verja þurfi einhverjum fjármunum í að byggja hana upp eins og hentar héraðsskjalasafni. Gera þarf ráð fyrir þessum kostnaðarlið í næstu fjárhagsáætlun.
- Huga þarf að aðstoðu fyrir safngesti til að hlusta á hljóð- og myndefni ásamt því að bæta lesaðstöðu á safninu.
- Endurraða og skipuleggja listaverkageymslu. Það þyrfti að íhuga að finna nýjan varðveislustað þar sem geymslan er ekki nógu traust vegna þess að vatnsleiðslur og lagnir eru í rýminu. Framtíð listaverkasafnsins er þó enn óljós vegna umræðu safnamála.

Lykiltölur

	2016	2017	2018*	2019*	2020
Starfsmannafjöldi	3	2	3	3	3
Stöðugildi	0,75	0,75	1	1	1,15
Meðalstarfsaldur á starfsstað	4	3	4,5	5	3
Heildarstærð húsnæðis	150 fm	150fm	150 fm	150 fm	150 fm
Fjöldi tölva (5 ára og yngri)	3	3	2	2	2
Hlutfall starfsmanna sem fór í starfsþróunarsamtal	50%	50%	100%	75%	100%
Fjöldi umsókna um styrki	1	2	1	0	0
Fjöldi fenginna styrkja	0	1	0	1	0
Fjöldi opnunardaga á safni	87	89	90	90	60
Fjöldi afhendinga á árinu	57	52	59	55	18
Fjöldi beiðna um aðstoð/lán frá safni	41	62	57	45	40
Fjöldi auglýstra viðburða á safni	4	6	20	0	1
Fjöldi samvinnuverkefna við önnur söfn og stofnanir	3	3	3	1	2
Fjöldi samvinnuverkefna við stofnanir sveitarfélagsins	3	3	2	1	2

*m.v. 01.09.2018 – 01.09.2019

Framtíðarsýn til 2023

- Að gera ljósmyndasafnið aðgengilegt á veraldarvefnum, til dæmis í gegnum Sarp.
- Mynda eða skanna inn gömul skjöl og gera þau aðgengileg almenningi á heimasíðu Héraðsskjalasafns Svarfdæla.
- Gera markvissa áætlun fyrir hljóð- og myndsafn safnsins og gera það aðgengilegt fyrir safngesti. Útbúa aðstöðu þar sem safngestir geta hlustað og/eða skoðað hljóð- og myndefni safnsins.
- Halda áfram viðræðum við önnur héraðsskjalasöfn á Norðurlandi um sameiginlegt móttökuverkstæði fyrir rafræna skjalavörslu.
- Nýta samfélagsmiðla og heimasíðuna með markvissum hætti til kynningar á safnkosti, aðstöðu og möguleikum sem felast í safninu.
- Styrkja og efla lögbundið eftirlitshlutverk héraðsskjalavarðar með opinberum stofnunum Dalvíkurbyggðar og öðrum skilaskyldum aðilum, t.d. í gegnum sameiginlegt átaksverkefni í skjalamálum stofnunum Dalvíkurbyggðar.
- Yfirfæra VHS, slidesfilmur og hljóðefni í staf- og rafrænt form.
- Betrumbæta geymslu fyrir listaverkasafnið. Núverandi geymsla er ekki fullnægjandi fyrir listaverkin þar sem vatnslagnir liggja yfir verkunum. Lausn á betri varðvörslustað er bæði nauðsynleg og brýn. Sem dæmi væri hægt að nýta betur geymslurými í öðrum helmingi gamla bókasafnsins, í kjallara ráðhússins eða finna annað rými utan ráðhússins.